

УДК 332.012.33.14

Г.О. Комарницька, канд. екон. наук

Львівська державна фінансова академія, м. Львів, Україна

НАУКОВІ ТА ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ЧИННИК СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ МІСТ**А.О. Комарницкая**, канд. экон. наук

Львовская государственная финансовая академия, г. Львов, Украина

НАУЧНЫЕ И ОБЩЕСТВЕННЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ КАК ФАКТОР СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПЛАНИРОВАНИЯ И ПРОГНОЗИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ГОРОДОВ**Hanna Komarnytska**, PhD in Economics

Lviv State Academy of Finance, Lviv, Ukraine

SCIENTIFIC AND PUBLIC ORGANIZATIONS AS A FACTOR IN STRATEGIC PLANNING AND FORECASTING THE DEVELOPMENT OF CITIES

Обґрунтовано теоретико-методологічні основи дослідження наукових та громадських організацій як чинників стратегічного планування та прогнозування розвитку міст. Проаналізовано проекти цих організацій на прикладі міста Львова та області. Визначена ефективність таких проектів.

Ключові слова: громадські та наукові організації, проекти розвитку, стратегічне планування, удосконалення, місто, регіон.

Обоснованы теоретико-методологические основы исследования научных и общественных организаций как факторов стратегического планирования и прогнозирования развития городов. Проанализированы проекты данных организаций на примере города Львова и области. Определена эффективность данных проектов.

Ключевые слова: общественные и научные организации, проекты развития, стратегическое планирование, усовершенствование, город, регион.

In the article the theoretical and methodological bases of research scientific and public organizations as factors in strategic planning and forecasting of urban development. Analyzed projects of these organizations on the example of the city and region. Efficiency of these projects.

Key words: public and scientific organizations, development projects, strategic planning, improvement, city, region.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток міст регіону, на наш погляд, становить неоднозначний і суперечливий процес, що зумовлює і позитивні, і негативні соціально-економічні наслідки. У зв'язку з цим неодмінною умовою ефективного функціонування проектів, які розробляють та впроваджують наукові та громадські організації, є попереднє ґрунтовне вивчення регіонального середовища, його внутрішніх відмінностей і проблем.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Обґрунтуванню теоретико-методологічних основ аналізу стратегії розвитку та планування міст та вивченню їх просторових і соціально-економічних особливостей у нашій країні присвячені праці вчених географів, соціологів та економістів, таких як О.І. Карий, Т.М. Качала, І.М. Комарницький, О.І. Шаблій, Л.Т. Шевчук та ін.

Цілі статті. З урахуванням невирішених частин досліджуваної проблеми та актуальних тенденцій розвитку зарубіжної економічної науки, метою цієї статті є аналіз ефективного функціонування міжнародних, всеукраїнських та регіональних проектів, які розробляють та впроваджують наукові та громадські організації.

Виклад основного матеріалу. Для сучасного планування та прогнозування розвитку міст необхідно здійснити аналіз, який ґрунтується на відомостях картографічних, соціологічних досліджень, характеристиці історичних передумов розвитку міст регіону.

Крім цього, планування та прогнозування повинні передбачати:

– особливості перебігу урбанізаційних процесів у регіоні загалом та конкретному населеному пункті зокрема;

– концептуальні положення перспективного розвитку урбанізаційних процесів у регіоні, державі;

– пріоритетності соціально-економічного розвитку регіону й підвищення якості життя населення;

– інноваційну орієнтацію розвитку регіональної економіки.

Неодмінна складова сучасного планування розвитку міст – розроблення відповідної документації, що ґрунтується на детальному аналізі сучасного стану міських населених пунктів та прогнозних моделях, у тому числі з використанням сценарного підходу. Планово-прогнозна документація як важлива складова стратегічного планування розвитку міст є основою для регулювання багатьох аспектів урбанізаційних процесів. Стратегічним плануванням виникнення та формування міст регіону займається багато наукових і громадських організацій. Так, заслуговує на увагу проект «Місцевий економічний розвиток міст України», що має на меті покращити умови та можливості економічного зростання міст завдяки ефективному урядуванню, яке відповідає інтересам громадян і бізнес-спільноти за активної підтримки центральних органів влади. Проект реалізовували від січня 2010 р. до грудня 2014 р. Він надавав підтримку в процесі вдосконалення планування та постачання послуг, які сприяли економічному зростанню та розвитку в 12 українських містах Львівської та Дніпропетровської областей [4].

В основу методології, використаної під час розроблення стратегічного плану, покладено узгоджені принципи та підходи загально визнаної методології стратегічного планування, прийняті на початку процесу стратегічного планування у містах-партнерах проекту МЕРМ та сформульовані у методичних рекомендаціях для консультантів – «Короткому описі питань щодо методологічних засад розробки стратегічних планів економічного розвитку територіальних громад». Ці засади сформовані на практичному досвіді розроблення стратегій розвитку міст і регіонів України, у межах чисельних проектів міжнародної технічної допомоги. Це, наприклад, «Партнерство громад для поширення досвіду місцевого самоврядування» (USAID, 1998–2007 рр.), «Голос громадськості» (CIDA, 2005–2007 рр.), «Економічний розвиток українських міст» (2003–2006 рр.), «Локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність» (USAID, 2007–дотепер) [4].

Зауважимо: названі проекти не були надто ефективними. Так, «Партнерство громад для поширення досвіду місцевого самоврядування», фінансоване США, офіційно мало на меті вдосконалення місцевого самоврядування на засадах спільної роботи громад міст-партнерів (українських і американських) з конкретних проблем, які стосуються:

- місцевого економічного розвитку;
- місцевого бюджету і фінансів;
- житлового господарства та комунальних послуг;
- громадського транспорту;
- залучення громадян до участі в місцевому самоврядуванні [5].

Однак реальна співпраця відбувалася лише у напрямку передання досвіду та фахової підтримки з удосконалення місцевого самоврядування. Причому задекларована взаємодопомога у цих питаннях між містами-партнерами мала сумнівний характер, оскільки середовища функціонування міст України та США суттєво відрізняються, і, вочевидь, український досвід, пов'язаний із подоланням проблем пострадянського періоду, малокорисний для регулювання урбанізаційних процесів у США. Отже, реальне передання досвіду виявилось радше однобічним.

У Львівській області до проекту «Місцевий економічний розвиток міст України» були залучені Дрогобич і Червоноград. Стратегічний план економічного розвитку цих міст на 2012–2020 рр. розроблено відповідно до прийнятої методології стратегічного управління територіальним розвитком [4]. Її складовими стали також національні правові й нормативні документи, зокрема Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвит-

ку на період до 2015 року» та Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку, затверджені Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 29 липня 2002 р. № 224.

Стратегічний план спрямований на місцевий економічний розвиток як процес стратегічного партнерства влади, громад і бізнесу, що сприятиме зростанню продуктивності місцевої економіки через стимулювання інвестицій у нові й наявні підприємства, створення максимальної кількості робочих місць унаслідок реалізації переваг конкурентоспроможності міста порівняно з іншими містами та регіонами України [5].

Відповідно до Закону України «Про перспективне стратегічне планування» [4], таке планування розвитку територій повинні здійснювати органи місцевого самоврядування. Сучасні технології передбачають безпосередню участь у такому процесі представників різних секторів громади міста за принципами соціального партнерства.

Наприклад, з метою окреслення головних напрямків розвитку міст регіону та пошуку шляхів вирішення його проблем у межах проекту «Місцевий економічний розвиток міст України» проведено експертне опитування керівників підприємств, роботодавців і підприємців міст, залучених до аналізу.

Вагому роль у розробленні планово-прогнозної документації в обласному центрі відіграє Інститут міста – аналітичний центр, створений Львівською міською радою 21 травня 2009 р. Організаційно-правова форма – комунальна установа (має статус неприбутковості), заснована на комунальній власності й підпорядкована виконавчому комітету Львівської міської ради. Інститут велике значення у своїй діяльності надає інноваційній складовій розвитку Львова. Так, інноваційна економіка становить пріоритет розвитку міста, сформований в основних стратегічних документах міста – «Стратегії підвищення конкурентоспроможності міста Львова до 2015 року» та «Комплексній стратегії розвитку Львова 2012–2025 рр.». У межах реалізації визначених пріоритетів 6 жовтня 2010 р. на X Міжнародному економічному форумі в м. Трускавці було підписано Меморандум про співпрацю між Львівською міською радою, Фондом цивільних досліджень та розвитку США, товариством з обмеженою відповідальністю «ТЕХІНВЕСТ», товариством з обмеженою відповідальністю «Елекс» щодо реалізації спільного Проєкту зі створення Львівського інноваційного центру.

Завдання цього центру:

- сприяти розвитку в місті інноваційного підприємництва;
- комерціалізувати успішні результати діяльності науково-дослідних установ;
- залучати в місто інтелектуалів, венчурних інвесторів;
- розвивати економіку знань і модернізацію економіки міста [1].

Для аналізу інноваційного середовища Департаментом економічної політики та Комунальною установою Інститут міста до Львова було залучено також чотири експерти (М. Кашубовські – США, Л. Фридрих та К. Засядли – Республіка Польща, І. Гагауз – Україна). Проведено зустрічі з представниками лідируючих підприємств-виробників інноваційної продукції – НВП «Карат», ТзОВ «Софтсерв», ТзОВ «Міта-Техніка», ВАТ «Ензим», Корпорацію «Енергоресурс-Інвест»; провідних навчальних та науково-дослідних закладів міста – Національний університет «Львівська політехніка», Львівський національний університет ім. Івана Франка, Українська академія друкарства, Інститут біології клітини, Національний лісотехнічний університет України, Львівський державний аграрний університет, Львівська національна академія мистецтв та ін.; діючих об'єктів інфраструктури підтримки інновацій у м. Львові – Львівський центр науки, інновацій та інформатизації, Технологічний парк Національного університету «Львівська політехніка», Західний науковий центр, Технологічний парк «Яворів», Західний регіональний центр інноваційного розвитку.

На основі звітів експертів було зазначено відсутність у місті ефективної ринкової інфраструктури, необхідної для успішного розвитку конкурентоспроможного інноваційного сектору економіки, сформовано пріоритетні завдання для майбутнього Інноваційного центру й умови першого конкурсу в межах Проекту з відбору його партнерів [1].

На прикладі міста Львова можна проаналізувати шляхи оптимізації регулювання урбанізаційних процесів у великому місті. Слід зауважити, що загалом система регулювання розвитку міст в Україні є суттєво розбалансованою. Зокрема, з одного боку, великі повноваження щодо провадження міської політики мають місцеві органи влади, що представлені міськими головами (мерами міст), міськими радами та відповідними адміністраціями. З іншого боку, питання бюджетної та інвестиційної політики вирішуються головним чином центральними органами влади. Власне, проблема наповнюваності місцевого бюджету та раціонального використання його можливостей для розвитку міського середовища за активної участі наукових та громадських організацій є однією із найсуттєвіших на сучасному етапі розвитку стратегічного планування та прогнозування функціонування міст.

Однак розвиток міста Львова має свою суттєву специфіку, що зумовлена:

- західним прикордонним положенням міста;
- його транспортним значенням;
- активним розвитком туристичного бізнесу.

Західне прикордонне положення Львова досить ефективно використовується для активізації економічного розвитку міста, формування його позитивного іміджу серед зарубіжних інвесторів. Безумовно, стримуючим чинником є наявність візового режиму з країнами шенгенської зони, однак найімовірніше вже у 2015 році спільними зусиллями представників Євросоюзу та новообраної української влади це питання може бути вирішене. Поряд із підписанням угоди про асоціацію з Європейським Союзом безвізовий режим у поєднанні зі значним інноваційним потенціалом міста можуть зумовити перетворення його в осередок потужного урбокластера, найбільшого у західній частині України.

Висновки. Проаналізована нами планово-прогнозна документація та стратегічна інноваційна діяльність, спрямована на міський розвиток регіону, засвідчує активну участь громадських організацій у розвитку міст. Водночас установлені особливості діяльності відповідних організацій дають змогу дійти висновку про певну невідповідність стратегічних цілей розвитку міст та їхнього реального соціально-економічного потенціалу. Отже, проаналізовані нами місторегулюючі документи орієнтовані передусім на покращення соціально-економічних умов розвитку міста та приміської зони і мало враховують інтереси територіальної громади, мешканців. З огляду на це принципового значення набувають заходи української влади, спрямовані на розвиток місцевого самоврядування, у тому числі ухвалення необхідних законів.

Список використаних джерел

1. *Інститут міста* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cityinstitute.org/index.php?option=com_content&view=192&Itemid=202.
2. *Комарницький І. М.* Зв'язки з громадськістю в контексті регулювання урбанізаційними процесами в регіоні / І. М. Комарницький, Г. О. Комарницька // Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту. – 2014. – № 8. – С. 186–195.
3. *Лисенко І. В.* Кластерна концепція інноваційного розвитку економіки регіону [Електронний ресурс] / І. В. Лисенко. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/20111019/2_lisenko.htm.
4. *Місцевий економічний розвиток міст України* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mled.org.ua/>.
5. *Місцевий економічний розвиток: підтримка та стимулювання* : VIII Український муніципальний форум [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mled.org.ua/media/docs/Book_for_8_AUC_MunicipalForum_12July2012_Ukr.pdf.